

Munich Personal RePEc Archive

Changes in Poland's foreign trade turnover before and after accession to the European Union

Czaja, Izabela and Wach, Krzysztof
Cracow University of Economics

January 2007

Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/31675/>
MPRA Paper No. 31675, posted 19. June 2011 / 18:43

Izabela Czaja

Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji

Krzysztof Wach

Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji

Zmiany obrotów handlu zagranicznego Polski przed akcesją i po akcesji do Unii Europejskiej¹

1. Wprowadzenie

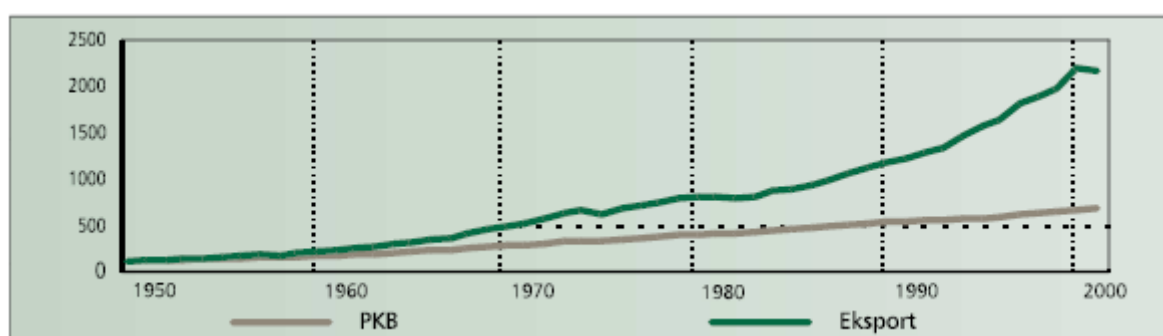
Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej zmieniło uwarunkowania międzynarodowej wymiany handlowej. Objęcie Polski wspólnymi zasadami europejskimi, głównie swobodą przepływu towarów oraz wspólną taryfą celną, przyczyniło się do ostatecznego zniesienia barier taryfowych i pozataryfowych w obrotach handlowych, a także do zminimalizowania występujących barier fizycznych, technicznych czy fiskalnych w obrębie Wspólnoty. Bariery te nadal występują w obrotach z państwami trzecimi, choć ogólna koniunktura gospodarcza na świecie sprawia, że mimo ich istnienia wymiana gospodarcza z krajami spoza UE zwiększała się również w latach 2000-2006. Celem artykułu jest prezentacja i analiza danych statystycznych w zakresie obrotów handlowych Polski w okresie przed- i poakcesyjnym w szerszym kontekście zmian wpływających na wymianę międzynarodową Polski z innymi krajami. Szczególny nacisk położono na charakterystykę wymiany międzynarodowej w latach 2004-2005 oraz na charakterystykę obrotów z krajami UE.

¹ Artykuł został opracowany na podstawie badań prowadzonych przez autorów w 2006 r. w ramach projektu badawczego: "Przedsiębiorczość wobec wyzwań integracji europejskiej", kierownik projektu J. Targalski, Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2006.

Artykuł złożono do wydawnictwa w styczniu 2007 roku, artykuł opublikowano w 2009 roku.

2. Ogólne tendencje w handlu międzynarodowym na świecie oraz w Polsce

Wzrost handlu międzynarodowego spowodowany stopniową liberalizacją (znoszeniem barier taryfowych i pozataryfowych) oraz postępem technologicznym stanowi główną cechę współczesnej gospodarki światowej. Na przestrzeni pół wieku zmieniła się zarówno struktura handlu światowego jak i jego dynamika². Na przestrzeni drugiej połowy XX wieku wartość handlu międzynarodowego w ujęciu globalnym rosła znacznie szybciej niż PKB globalne³ (rys. 1), znacznie zmieniły się również proporcje grup towarów podlegających wymianie. Stanowiące ponad $\frac{1}{3}$ handlu wyroby rolne, po pół wieku zmniejszyły swój udział do $\frac{1}{10}$, natomiast wyroby przetworzone zwiększyły swój udział z 45,1 % do 74,3 % (rys. 2).

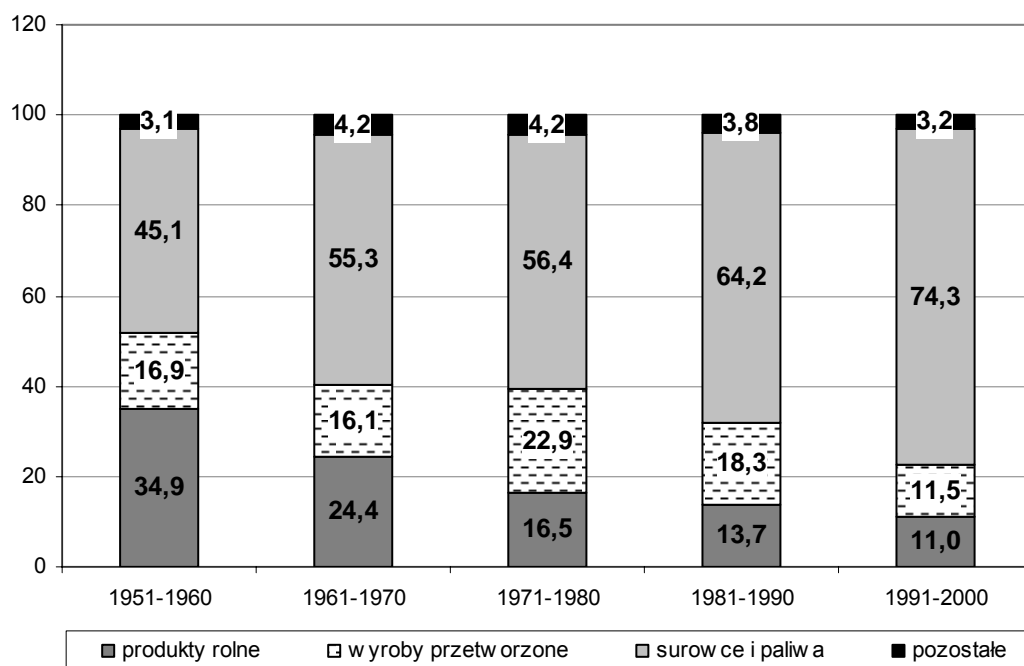

Rys. 1. Wzrost globalnego PKB i eksportu w latach 1950-2001 (rok 1950 = 100)

Źródło: dane WTO za: M. Mroczek, M. Rubaszek, *Determinanty polskiego handlu zagranicznego*, „Materiały i Studia”, nr 161, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2003, s. 8.

² Ostatnie dekady to okres dynamicznego wzrostu międzynarodowych powiązań handlowych, w tym okresie udział handlu zagranicznego w globalnym PKB zwiększył się ponad czterokrotnie. „Wynikało to z wielu czynników, m.in. liberalizacji handlu, postępu technologicznego czy także rosnących powiązań kapitałowych między krajami. Niekwestionowany wpływ handlu na wzrost gospodarczy był jedną z przyczyn akceptacji procesu liberalizacji przez różne siły społeczne i grupy interesów nie tylko w krajach rozwiniętych, ale i rozwijających się. Skłoniło to większość krajów do podjęcia znaczącej liberalizacji dostępu do rynków zarówno na forum porozumień wielostronnych (GATT/WTO), jak i w ramach integracji regionalnej. Warto zwrócić uwagę, że w dotychczasowych rokowaniach na forum GATT poziom cen w krajach rozwiniętych zmniejszono dziesięciokrotnie. O skali integracji regionalnej może świadczyć natomiast fakt, że w latach 1991-2002 GATT/WTO notyfikowała pięciokrotnie więcej porozumień o wolnym handlu niż do roku 1991.” Cyt za: W. Mroczek, M. Rubaszek, *Determinanty polskiego handlu zagranicznego*, „Materiały i Studia”, nr 161, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2003, s. 8.

³ „Podczas gdy realny światowy PKB zwiększył się w okresie 1950-2001 niespełna 7-krotnie, to w tym samym okresie wolumen handlu międzynarodowego wzrósł ponad 21 razy.” Cyt za: W. Mroczek, M. Rubaszek, *op. cit.*, s. 8.

Rys. 2. Struktura globalnego handlu według głównych grup towarowych w latach 1950-2000 (w %)

Źródło: dane WTO za: W. Mroczek, M. Rubaszek, *op. cit.*, s. 9.

Podobne procesy, czyli wzrost obrotów oraz zmianę struktury handlu zagranicznego odnotowała Polska, która dodatkowo w ostatnim półwieczu przeszła w handlu zagranicznym dwukrotnie transformację; po raz pierwszy zmiana polegała na przejściu od liberalnej wymiany z zagranicą do pełnego monopolu państwa w handlu zagranicznym wprowadzonego konstytucją PRL w 1952 roku⁴, a po raz drugi mniej więcej pół wieku później - zmiana polegała na likwidacji monopolu i liberalizacji dostępu do rynków zagranicznych w 1989 roku⁵. Mimo zrównania praw do swobodnej wymiany zagranicznej, szybkiego wzrostu przedsiębiorczości i udziału sektora prężnych małych i średnich firm w eksporcie, nie udało się przez kilkanaście lat osiągnąć poziomu wymiany i relacji eksportu i importu do PKB sprzed 1990 roku. Wielkości wymiany systematycznie wzrastały - w okresie 1990-2006 wartość eksportu zwiększyła się 6-krotnie, a importu 10,5-krotnie. Zdecydowanie zmieniła się struktura wymiany, która w okresie planowanej gospodarki sterowana była nie tylko czynnikami gospodarczymi, ale również politycznymi a od 1989 struktura wymiany międzynarodowej podlegała już pełnej swobodzie wyboru przedsiębiorców i właścicieli firm.

⁴ Art.7 ust. 2 Konstytucji PRL, uchwalonej 22 lipca 1952 r. (Dz. U. 1952, Nr 33, poz. 232) w rozdziale 2 „Ustrój społeczno-gospodarczy Polski” zawierał następujący zapis „Państwo posiada monopol handlu zagranicznego.”

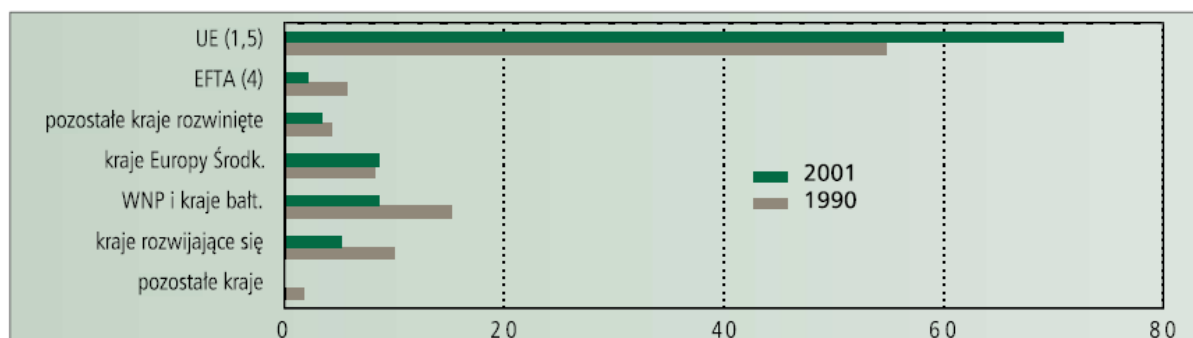
⁵ Art. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Prawo celne w rozdziale drugim zatytułowanym „Zasady obrotu towarowego z zagranicą” zawierał zapis: „Obrót towarowy z zagranicą jest dozwolony każdemu na równych prawach z zachowaniem warunków i ograniczeń określonych w przepisach prawa i umowach międzynarodowych.”

W okresie ostatniej dekady nastąpiły geograficzne i towarowe zmiany strukturalne w polskim handlu zagranicznym (rys.3). Na początku lat 90. polski handel zagraniczny opierał się przede wszystkim na modelu klasycznym, którego podstawą są korzyści komparatywne. Wynikało to z komplementarności polskiej gospodarki wobec gospodarek krajów UE. Polska uzyskiwała i nadal uzyskuje w handlu z krajami Wspólnoty Europejskiej przewagi komparatywne przede wszystkim w grupie towarów pracochłonnych i surowcuchłonnych. W przypadku towarów technologicznie intensywnych wymiana ta dla Polski jest mniej korzystna. Zasobna w pracę Polska wykazuje specjalizację przede wszystkim w produkcji wyrobów pracointensywnych - wymagających relatywnie większych nakładów kapitału fizycznego i ludzkiego, takich jak na przykład meble czy odzież, żywność ekologiczna, artykuły spożywcze, które są sprzedawane w zamian za maszyny, sprzęt elektroniczny, urządzenia ICT czy wyroby farmaceutyczne,. Podobnie więc, jak w tradycyjnym modelu Heckschera-Ohlina-Samuelsona, wymiana handlowa Polski odbywa się w oparciu o różnice w relatywnym wyposażeniu krajów w czynniki produkcji⁶. „Podstawowy zespół przyczyn narastania nierównowagi w handlu niemal do końca lat 90-tych stanowiły:

- 1) niska konkurencyjność rodzimej produkcji i wynikająca stąd konieczność jej szybkiego unowocześnienia poprzez wzmożony import inwestycyjny i zaopatrzeniowy (główną rolę odegrał tu napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 1995-1999, który wg PAIZ wyniósł wówczas 30.850 mln USD),
- 2) niezdolność krajowego przemysłu do zaspokojenia wzmożonego popytu konsumpcyjnego, co przy ograniczanej protekcji rynku generowało popyt konsumpcyjny na towary zagraniczne (importochłonność polskiej gospodarki w ujęciu łącznym, tj. sfery wytwarzania i sfery konsumpcji, liczona jako relacja importu ogółem do PKB w cenach bieżących wzrosła z 23% w 1995 r. do 30% w 1999 r.),
- 3) stopniowe umacnianie złotego w stosunku do koszyka głównych walut. Kryzys rosyjski z 1998 roku niekorzystnie odbił się na wynikach handlu zagranicznego Polski w roku następnym. Spadek obrotów w 1999 roku wyniósł blisko 3% po stronie eksportu oraz 2,4% w imporcie. W rezultacie ujemne saldo obrotów zmniejszyło się do 18,5 mld USD.’’⁷

⁶ Szerzej zob.: E. Pluciński, *Handel Polski z Unią Europejską*, Wyższa Szkoła Ubezpieczeń i Bankowości, Warszawa 2001.

⁷ *Polski handel zagraniczny 1995 - 2002*, http://www.exporter.pl/forum/agencje_plus/4_export.html (stan na 31.01.2007).

Rys. 3. Struktura geograficzna polskiego eksportu w 1990 i 2001 roku (w %)

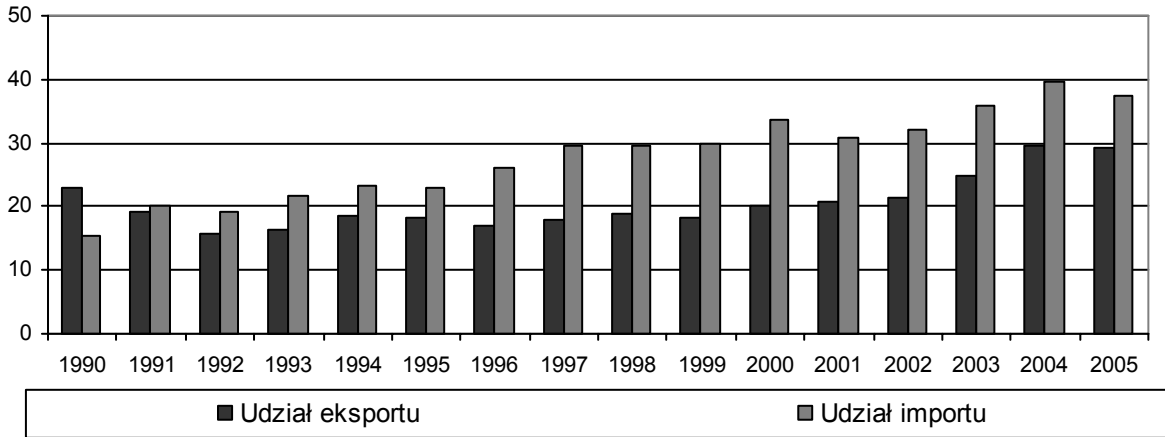
Źródło: dane GUS za: : W. Mroczek, M. Rubaszek, *op. cit.*, s. 19.

Od kilku lat w raportach poświęconych handlowi zagranicznemu podkreślane jest zagrożenie spowodowane stosunkowo dużym ujemnym saldem obrotów gospodarczych⁸. „Należy tutaj zauważyć, że w wyniku liberalizacji handlu oraz napływu BIZ rozwój importu był wyraźnie szybszy od rozwoju eksportu, co przełożyło się na pogłębienie deficytu w polskim handlu zagranicznym. Na umiarkowaną proeksportowość i silną skłonność proimportową wpłynęła głównie słabość podażowej strony gospodarki, tj. niedostateczna podaż towarów konkurencyjnych, zarówno na otwierającym się rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych.”⁹ Sytuacja została opanowana w 2005 roku, jednakże warto przypomnieć, że specjalistyczny portal dla eksporterów w 2000 roku ostrzegał przed niebezpieczeństwem kryzysu walutowego i konsekwencjami słabo zorganizowanych działań pobudzających i wspomagających eksport¹⁰. Zagrożenie konsekwencjami występowania deficytu w handlu zagranicznym zostało zmniejszone w 2005 roku, ale wielkość ujemnego salda oznacza występowanie nierównowagi wymagającej wzmocnienia działań proeksportowych polskiej gospodarki.

⁸ *Polska 2005. Raport o stanie handlu zagranicznego*, red. J. Piechota, M. Bukowski, K. Miszczyk, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005; *Polska 2006. Raport o stanie handlu zagranicznego*, red. G. Henclewska, A. Piątkowska, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.

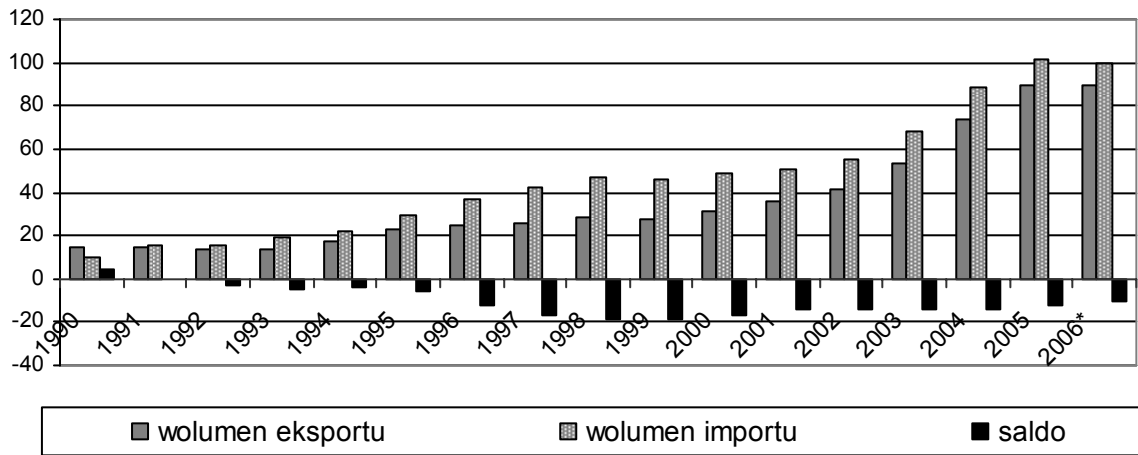
⁹ M. Mroczek, M. Rubaszek, *op. cit.*, s.6

¹⁰ „W ostatnich latach w Polsce deficyt handlu zagranicznego (rejestrowanego) wzrósł z 5 proc. PKB (6,1 mld. USD w 1995 r.) do 12 proc. PKB (18,5 mld. USD w 1999 r.). Jest to wyjątkowość polskiej gospodarki. Nasz kraj, aczkolwiek dysponuje dużą gospodarką, jest jednak eksportowym "karłem". Udział Polski w eksporcie światowym wynosi obecnie mniej niż 0,5 proc., co w przeliczeniu na jednego mieszkańca plasuje nas na szarym końcu krajów europejskich (wyprzedzają nas m.in. Węgry, Czechy, Słowenia). Oznacza to znaczny regres w stosunku do lat osiemdziesiątych. Wówczas nasz udział w eksporcie światowym wynosił ok. 1 proc. Podstawowa przyczyna deficytu handlowego Polski jest powolny wzrost eksportu. W ciągu 5 lat polski eksport wzrósł o 20 proc., podczas gdy import aż o 60 proc. Grozi to kryzysem walutowym. Polska ma zapewnione bezpieczne finansowanie tego deficytu jeszcze przez rok. Ale źródła finansowania powoli się kończą. Przychody z prywatyzacji i z handlu nierejestrowanego będą spadały. Wkrótce może zabraknąć środków na utrzymanie zewnętrznej równowagi płatniczej. Deficyt występuje w każdej grupie towarowej, z wyjątkiem mebli i wyrobów z drewna.” cyt za: http://www.exporter.pl/forum/agencje_plus/2_sytuacja.html (stan na 31.01.2007).

Rys. 4. Udział eksportu i importu w PKB Polski w latach 1990-2005 (w %)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych statystycznych GUS

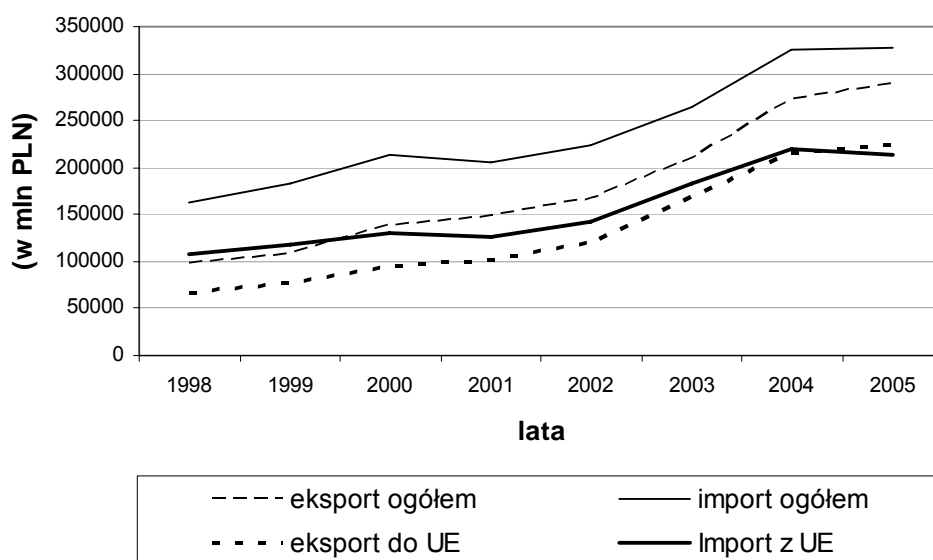
Rys. 5. Bilans wymiany towarowej Polski w latach 1990-2006* (w miliardach USD)

*Dane dla pierwszych trzech kwartałów 2006 roku

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych statystycznych GUS

W rezultacie wprowadzonych zmian gospodarczych w 1989 roku obroty handlu zagranicznego Polski, po obniżeniu wartości wolumenu eksportu w latach 1992-1993, stale rosną. Na kilka lat przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej zaczęły w zauważalny sposób zwiększać wielkość i wartość. Wspólnota Europejska 1 marca 1992 r. zniosła cła na znaczną część polskiego eksportu przemysłowego. Wobec pozostałych towarów zastosowano stopniową redukcję ceł ograniczoną w przypadku produktów wrażliwych do tylko określonych z góry ilości eksportu w ramach kontyngentów i plafonów taryfowych. Od początku 1995 r. praktycznie cały polski eksport przemysłowy do Unii Europejskiej (z wyjątkiem wyrobów tekstylnych i odzieżowych) korzystał z bezcłowego dostępu do rynku Unii. Oczekiwanie, że przystąpienie Polski do Wspólnoty Europejskiej spowoduje znaczący wzrost obrotów handlowych było raczej podyktowane wiarą, niż racjonalnymi przesłankami. W Polsce proces liberalizacji dostępu do rynku dla towarów przemysłowych z UE rozpoczął

się w zasadzie na początku lat 90. XX wieku. Cła na sprzęt inwestycyjny i surowce zostały obniżone lub całkowicie zniesione już w 1992 r. Głównym celem szybkiej liberalizacji importu tych grup wyrobów było przyspieszenie modernizacji polskiej gospodarki. Liberalizacja importu pozostałych wyrobów przemysłowych realizowana była z pewnymi wyjątkami do 1999 r. (cła na przywóz produktów petrochemicznych i wyrobów ze stali zostały zniesione w 2000 r., a na samochody w 2002 r.). W przeciwieństwie do wyrobów przemysłowych, handel artykułami rolnymi podlegał ograniczonej wymianie. Oznaczało to, że w przypadku artykułów rolnych liberalizacja objęła jedynie niektóre towary i polegała tylko na częściowej redukcji barier handlowych.¹¹ Zmiany w wielkościach obrotów eksporterów można zauważyć zarówno w wielkości eksportu ogółem jak i wielkości eksportu skierowanego do krajów UE i krajów z nią stowarzyszonych. Największą dynamikę obrotów handlu zagranicznego zaobserwowano w 2004 roku, ale przyrost ten dotyczy zarówno wymiany z krajami UE poszerzonej od maja 2004 o 10 nowych członków, jak i wymiany z krajami pozostałymi (w tym Rosji i krajów rozwijających się). Po akcesji Polski do Unii Europejskiej wartość importu zaczęła się stabilizować, a na koniec 2005 roku uzyskała poziom 81,2 miliardów euro (rys. 6). W tym samym czasie wartość eksportu stale rosła, co miało pozytywny wpływ na bilans handlowy poprzez zmniejszanie salda obrotów handlu zagranicznego. Ujemne saldo jest wprawdzie nadal znaczące, jednak w 2004 roku zostało zmniejszone o około 2 miliardy euro, a w 2005 roku o kolejne 8,5 miliarda euro.

Rys. 6. Obroty handlu zagranicznego w Polsce w latach 1998-2005

*Wartości dla Unii Europejskiej podano dla 27 krajów, które obecnie tworzą Wspólnotę (tj. piętnaście krajów dotychczasowej UE oraz dziesięć przyjętych w 2004 i dwa w 2007 r.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

¹¹ W. Mroczek, M. Rubaszek, *op. cit.*, s. 18-19.

3. Handel zagraniczny Polski z krajami Unii Europejskiej

Wśród partnerów handlowych Polski czołowe miejsce zajmują kraje Unii Europejskiej, których udział w polskim eksporcie w ostatnich pięciu latach zwiększył się, z 70% w 2000 roku do blisko 78% w 2004 roku¹². Ujemne saldo w obrotach handlowych Polski z krajami unijnymi w 2004 roku zmniejszyło się w stosunku do poprzedniego roku, przy czym w ujęciu geograficznym ujemne saldo w obrotach handlowych zaobserwowano jedynie w wypadku 7 krajów członkowskich UE (największe z Litwą). Warto podkreślić, że w pierwszych czterech miesiącach 2004 roku (przed akcesją) nastąpił silny wzrost importu, który zmalał w drugiej połowie roku. Spowodowane było to oczekiwaną po akcesji podwyższą stawek VAT na wiele towarów (por. rys. 4).

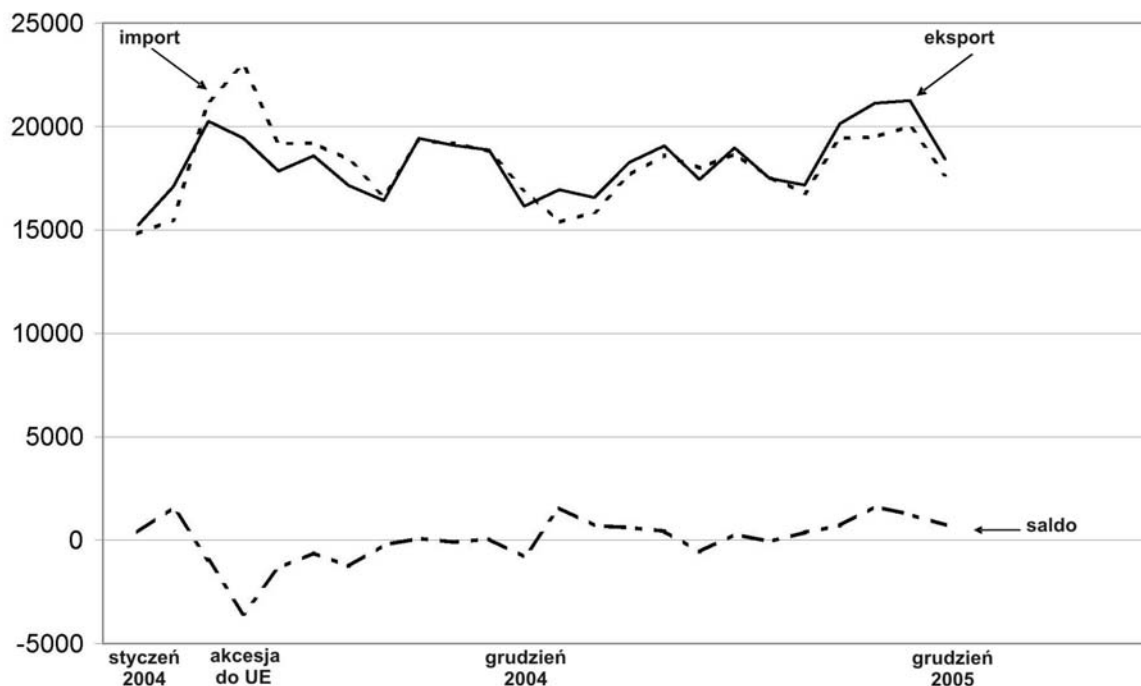
Można przyjąć, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej pozytywnie wpłynęło na obroty handlu zagranicznego, bowiem pomimo znacznego pogorszenia się uwarunkowań cenowo-kursowych w drugim półroczu 2004 roku (czyli już po akcesji) utrzymało się wysokie tempo wzrostu polskiego eksportu na rynku unijne (por. rys. 4). Znaczący wpływ na taki stan rzeczy miało wyeliminowanie barier taryfowych w ramach Wspólnoty. Analizując obroty handlu zagranicznego Polski w 2004 roku w okresie przed i po akcesji, podkreślić należy znaczący wzrost obrotów w okresie poakcesyjnym, zarówno w ujęciu ogólnym, jak i z krajami Wspólnoty. Średni miesięczny poziom eksportu po akcesji był o 11% wyższy niż przed akcesją, zaś po stronie importu o 5%¹³. Ujemne saldo w obrotach z krajami Unii Europejskiej w okresie przed- i poakcesyjnym 2004 roku zmniejszyło się o 30%, przy czym w ujęciu ogólnym wzrosło o 60%. W układzie rodzajowym akcesja miała szczególny wpływ na handel produktami rolnymi, którego udział wzrósł ponad dwudziestokrotnie w okresie poakcesyjnym 2004 roku (maj-grudzień), niż w porównaniu do pierwszych czterech miesięcy tego roku. W wypadku towarów przemysłowych dynamika wzrost była niewielka, ponieważ warunki dostępu tych towarów do rynków z chwilą akcesji nie uległy istotnym zmianom¹⁴. Pod względem tempa wzrostu eksportu, które wyniosło 26%, Polska zajęła w 2004 roku pierwsze miejsce w rankingu ośmiu nowych krajów poszerzonej Unii (bez Cypru i Malty)¹⁵.

¹² *Mapa możliwości polskiego eksportu – kraje pozaunijne*, red. L. Pałys, Ministerstwo Gospodarki, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 2006, s. 18.

¹³ *Polska 2005...*, *op. cit.*, s. 35.

¹⁴ *Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2005, s. 14.

¹⁵ T. Chruściński, M. Misiak, *Atuty do wykorzystania*, „Nasz Rynek Kapitałowy” 2006, nr 11 (191), s. 67.

Rys. 7. Obroty handlu zagranicznego Polski z krajami Unii Europejskiej w latach 2004-2005 w ujęciu miesięcznym (w milionach zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Analizując obroty handlu zagranicznego Polski z krajami Unii Europejskiej należy podkreślić, że w 2005 roku po raz pierwszy zanotowano dodatnie saldo obrotów handlowych, przy czym nadwyżka wartości eksportu do krajów Unii Europejskiej jest znacząca. W okresie 2000-2005 dynamika udziału rynków unijnych w polskim imporcie wyniosła 67%, podczas gdy eksportu 125%. W 2005 roku nadwyżka eksportu nad importem wyniosła 1100 miliardów euro. Decydujący był tutaj wpływ obrotów handlowych Polski z Wielką Brytanią. Pod względem tempa wzrostu eksportu liczonego rok do roku, które wyniosło 19%, Polska zajęła w 2005 roku czwarte miejsce (po krajach bałtyckich) w rankingu ośmiu nowych krajów poszerzonej Unii (bez Cypru i Malty). W 2005 roku ujemne saldo w obrotach handlowych z krajami unijnymi zaobserwowano w 9 przypadkach, przy czym ogólna kondycja polskiej wymiany handlowej była znacznie lepsza niż rok wcześniej. Wartość eksportu na rynku Unii Europejskiej wyniosła 55,7 miliarda euro, a uwzględniając Bułgarię i Rumunię 56,7 miliarda euro, przy czym wzrost eksportu nastąpił do 20 spośród 24 krajów Wspólnoty. Pod koniec 2005 roku najlepsza sytuacja występuje w polsko-brytyjskich obrotach handlowych, a najgorsza w polsko-włoskich obrotach handlowych (tabela 1). Głównym partnerem eksportowym Polski są Niemcy (wzrost o 12,5%), ale także Francja (wzrost o 23,2%), Włochy (wzrost o 20,0%) i Wielka Brytania (wzrost o 23,6%), podczas gdy

głównymi partnerami importowymi w obrębie Wspólnoty są Niemcy, a następnie Włochy i Francja. Niemcy są niewątpliwie niekwestionowanym partnerem handlowym Polski (zarówno wartość eksportu, jak i importu jest co najmniej pięć razy większa niż w wypadku pozostałych krajów europejskich, a co najważniejsze występuje dodatnie saldo). Spośród nowych krajów członkowskich istotne znaczenie odgrywają Czechy, bowiem Polska notuje znaczące dodatnie saldo w obrotach handlowych z tym krajem (wzrost eksportu o 26,6% czyli o 658 miliardów euro)¹⁶. Pomimo poprawy sytuacji w polskim handlu zagranicznym, wskaźniki relatywne polskiego eksportu są nadal niskie. W 2005 roku wartość wyeksportowanych wyrobów w przeliczeniu na jednego mieszkańca w Polsce wyniosła 2300 USD, podczas gdy w Czechach i na Węgrzech dwukrotnie więcej, a w krajach Piętnastki od czterech do dziesięciu razy więcej¹⁷.

Interesujące są perspektywy obrotów handlowych z nowymi krajami członkowskimi Wspólnoty (od 2007 roku). Zarówno w wypadku Bułgarii, jak i Rumunii notuje się dodatnie saldo w obrotach handlowych, które jest wyraźnie widoczne po akcesji Polski do Wspólnoty. Oczekuje się, że zniesienie barier taryfowych od 1 stycznia 2007 roku znacznie ułatwi polskim towarom dostęp do najnowszych rynków unijnych. Perspektywiczne, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw eksportowych, są artykuły rolno-spożywcze.

Udział Polski w ogólnych obrotach handlowych krajów Unii Europejskiej jest niewielki i oscyluje wokół 2%, przy czym w latach 2001-2005 zaobserwowano (por. rys. wysokie tempo wzrostu udziału polskiego eksportu zarówno w ujęciu wewnątrzspółnotowym (wzrost o 70%), 5), jak i zewnątrzspółnotowym (wzrost o 60%). Udział polskiego importu z krajów Unii Europejskiej w ogólnym imporcie wewnątrzspółnotowym wzrósł w latach 2001-2005 o 76%, natomiast z krajami trzecimi powrócił do poziomu wyjściowego (po wzroście w 2002 i 2003 roku zaczął maleć w 2004 i 2005 roku)¹⁸.

¹⁶ *Polska 2006 ...*, op. cit., s. 20.

¹⁷ T. Chruściński, M. Misiak, op. cit., s. 67.

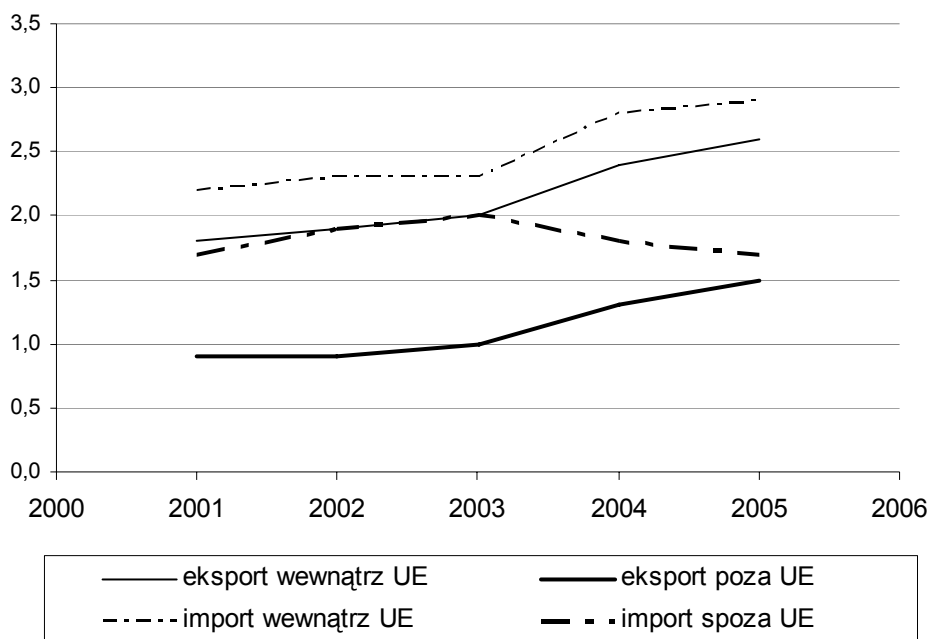
¹⁸ We wspólnotowej nomenklaturze statystycznej używane są z języka angielskiego pojęcia: *intra-EU export*, *extra-EU export*, *intra-EU import* oraz *extra-EU import*.

Tabela 1. Obroty handlu zagranicznego Polski w 2005 roku według krajów Unii Europejskiej

Kraj	Eksport		Import		Saldo (w tys. euro)
	wartość (w tys. euro)	udział (w %)	wartość (w tys. euro)	udział (w %)	
A) Statystyki zbiorcze					
Ogółem	71 423 494	100,0	81 169 666	100,0	-9 746 172
UE-27	56 752 599	78,6	53 801 474	66,3	2 951 125
UE-25	55 722 650	77,2	53 285 393	65,6	2 437 257
UE-15	46 926 445	65,0	46 248 841	57,0	713 604
UE-10	8 796 205	12,2	7 036 552	8,7	1 759 653
Euro-12	39 154 492	54,2	40 780 145	50,2	-1 625 653
CC-2	1 029 948	1,4	516 081	0,6	513 867
B) Statystyki szczegółowe					
Austria	1 487 249	2,1	1 388 322	1,7	98 927
Belgia	2 122 841	3,0	2 134 260	2,6	-11 419
Bułgaria	207 997	0,3	135 168	0,2	72 829
Cypru	25 437	0	7 780	0	17 657
Czechy	3 266 346	4,6	2 903 448	3,6	362 898
Dania	1 502 745	2,1	1 098 897	1,4	403 848
Estonia	328 042	0,5	74 082	0,1	253 960
Finlandia	554 025	0,8	1 050 264	1,3	-496 239
Francja	4 438 372	6,2	4 859 676	6,0	-421 304
Grecja	226 438	0,3	179 748	0,2	46 690
Hiszpania	1 773 534	2,5	1 746 602	2,2	26 932
Holandia	2 970 193	4,2	2 773 071	3,4	197 122
Irlandia	233 050	0,3	450 170	0,6	-217 120
Litwa	988 771	1,4	491 372	0,6	497 399
Luksemburg	69 288	0,1	209 769	0,3	-140 481
Łotwa	457 117	0,6	213 927	0,3	243 190
Malta	6 874	0	7 893	0	-1 019
Niemcy	20 141 953	28,2	20 024 030	24,7	117 923
Portugalia	344 192	0,5	226 115	0,3	118 077
Rumunia	812 262	1,1	380 913	0,5	431 349
Słowacja	1 367 826	1,9	1 495 240	1,8	-127 414
Słowenia	233 833	0,3	376 190	0,5	-142 357
Szwecja	2 198 245	3,1	1 857 863	2,3	340 382
Węgry	2 035 129	2,8	1 466 620	1,8	568 509
Wielka Brytania	3 989 647	5,6	2 511 936	3,1	1 477 711
Włochy	4 375 709	6,1	5 738 118	7,1	-1 362 409

Objaśnienia: UE-27 – 27 krajów członkowskich UE po szóstym rozszerzeniu Wspólnoty w 2007 roku; UE-25 – 25 krajów członkowskich UE po piątym rozszerzeniu Wspólnoty w 2004 roku; UE-15 – 15 krajów członkowskich UE po czwartym rozszerzeniu Wspólnoty w 1995 roku (tzw. Piętnastka); UE-10 – 10 nowych krajów członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 roku; CC-2 – 2 kraje kandydujące, które przystąpiły do UE w 2007 roku (Bułgaria i Rumunia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS

Rys. 8. Udział obrotów handlu zagranicznego Polski w obrotach handlu zagranicznego Unii Europejskiej w latach 2001-2005 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Eurostat

W 2005 roku wzrost eksportu do krajów Unii Europejskiej zanotowano głównie w trzech grupach towarowych: wyrobach przemysłu elektromaszynowego (przyrost o 3,2 mld euro), produktów rolno-spożywczych (przyrost o 1,5 mld euro), wyrobów przemysłu chemicznego (przyrost o 1 mld euro)¹⁹. W ujęciu wewnątrzspółnotowym udział Polski w dostawach wewnątrzspółnotowych był niewielki i w 2005 roku wynosił 2,6%, przy czym ujęciu towarowym głównie Polska dostarczała do krajów Unii Europejskiej produkty przemysłowe i rolne (por. tabela 2). Warto jednak podkreślić, że Polska zanotowała wyższy udział w dostawach wewnątrzspółnotowych niż niektóre dotychczasowe kraje Piętnastki (np. Portugalia). Analogiczna sytuacja miała miejsce w wypadku udziału Polski w eksporcie Wspólnoty do krajów trzecich, który w 2005 roku wyniósł 1,5%, a największy udział, ponad trzyprocentowy, stanowiły produkty rolne (por. tabela 3).

Analizując dane statystyczne obrazujące import z krajów Unii Europejskiej należy podkreślić przewagę importu nad eksportem w dwóch grupach towarowych, a mianowicie produktach przemysłu chemicznego (ujemne saldo wyniosło 6,3 mld euro) oraz wyrobach metalurgicznych (deficyt wyniósł 527 mld euro)²⁰. W ujęciu wspólnotowym udział Polski w imporcie wewnątrzspółnotowym w 2005 roku wyniósł 2,9%, przy czym największy udział

¹⁹ Polska 2006..., op. cit., s. 20.

²⁰ Ibidem, s. 20.

miały maszyny i sprzęt transportowy oraz pozostałe produkty przemysłowe (por. tabela 4). Największy udział Polski w imporcie zewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej ogółem, ma energia i produkty mineralne (por. tabela 5).

Tabela 2. Struktura i udział eksportu wewnątrzspółnotowego Polski w eksporcie wewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej w latach 2001-2005

wyszczególnienie	wskaźnik	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem,	w mln euro	32 279	34 918	38 412	47 723	55 496
<i>w tym:</i>	w %	1,8	1,9	2,0	2,4	2,6
Produkty rolne	w mln euro	1 993	2 099	2 463	3 586	5 026
	w %	1,3	1,3	1,5	2,1	2,7
Produkty mineralne	w mln euro	862	922	1 076	1 354	1 413
	w %	1,7	1,7	2,0	2,2	2,2
Energia	w mln euro	2 039	1 938	1 855	2 913	3 331
	w %	2,7	2,6	2,3	3,3	2,6
Produkty chemiczne	w mln euro	1 734	1 899	2 133	2 437	3 025
	w %	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9
Maszyny i sprzęt transportowy	w mln euro	11 912	13 503	14 880	18 855	21 893
	w %	1,5	1,7	2,0	2,3	2,6
Pozostałe produkty przemysłowe	w mln euro	13 734	14 549	15 996	18 567	20 789
	w %	2,7	2,9	3,1	3,3	3,6

Źródło: opracowano na podstawie *External and intra-European Union trade. Statistical yearbook*, Eurostat – Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2006, s. 100.

Tabela 3. Struktura i udział eksportu zewnątrzspółnotowego Polski w eksporcie zewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej w latach 2001-2005

wyszczególnienie	wskaźnik	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem,	w mln euro	7 916	8 582	9 114	12 609	16 393
<i>w tym:</i>	w %	0,9	0,9	1,0	1,3	1,5
Produkty rolne	w mln euro	1 139	1 165	1 299	1 374	1 722
	w %	2,3	2,3	2,6	2,8	3,3
Produkty mineralne	w mln euro	177	162	165	246	303
	w %	1,1	0,9	0,9	1,2	1,3
Energia	w mln euro	240	226	200	391	469
	w %	1,0	0,9	0,7	1,2	1,1
Produkty chemiczne	w mln euro	802	860	965	1 451	1 857
	w %	0,6	0,6	0,7	0,9	1,1
Maszyny i sprzęt transportowy	w mln euro	2 620	2 850	3 051	4 533	6 195
	w %	0,6	0,7	0,8	1,0	1,3
Pozostałe produkty przemysłowe	w mln euro	2 938	3 318	3 433	4 612	5 845
	w %	1,2	1,4	1,5	1,8	2,1

Źródło: opracowano na podstawie *External and ...* s. 101.

Tabela 4. Struktura i udział importu wewnątrzspółnotowego Polski w imporcie wewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej w latach 2001-2005

wyszczególnienie	wskaźnik	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem, w tym:	w mln euro	38 834	40 544	41 733	53 925	61 101
	w %	2,2	2,3	2,3	2,8	2,9
Produkty rolne	w mln euro	2 012	2 007	1 820	2 704	3 652
	w %	1,3	1,3	1,1	1,6	2,0
Produkty mineralne	w mln euro	934	1 014	1 035	1 413	1 597
	w %	1,7	1,9	1,9	2,2	2,3
Energia	w mln euro	1 038	855	835	1 389	1955
	w %	1,5	1,2	1,1	1,5	1,5
Produkty chemiczne	w mln euro	6 758	7 199	7 416	8 746	10 226
	w %	2,9	2,8	2,8	3,0	3,1
Maszyny i sprzęt transportowy	w mln euro	15 024	16 023	16 568	22 403	23 845
	w %	2,1	2,2	2,3	2,9	3,0
Pozostałe produkty przemysłowe	w mln euro	13 034	13 424	14 039	17 256	19 815
	w %	2,8	2,8	2,9	3,3	3,7

Źródło: opracowano na podstawie *External and ...*, s. 108.

Tabela 5. Struktura i udział importu zewnątrzspółnotowego Polski w imporcie zewnątrzspółnotowym Unii Europejskiej w latach 2001-2005

wyszczególnienie	wskaźnik	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem, w tym:	w mln euro	17 201	17 936	18 621	18 184	20 596
	w %	1,7	1,9	2,0	1,8	1,7
Produkty rolne	w mln euro	1 284	1 253	1 163	1 062	1 102
	w %	2,2	2,2	2,0	1,8	1,8
Produkty mineralne	w mln euro	1 017	939	1 001	1 303	1 143
	w %	2,1	2,1	2,3	2,7	2,2
Energia	w mln euro	4 628	4 487	4 683	5 250	7 456
	w %	3,0	3,0	3,0	2,9	2,8
Produkty chemiczne	w mln euro	1 420	1 492	1 493	1 453	1 413
	w %	1,8	1,9	1,9	1,6	1,5
Maszyny i sprzęt transportowy	w mln euro	5 392	5 939	6 371	5 459	5 456
	w %	1,5	1,8	1,9	1,5	1,4
Pozostałe produkty przemysłowe	w mln euro	3 409	3 792	3 882	3 655	4 023
	w %	1,3	1,5	1,6	1,3	1,3

Źródło: opracowano na podstawie *External and ...*, s. 109.

4. Podsumowanie

Porównanie danych statystycznych dotyczących obrotów handlowych w okresie przedakcesyjnym i poakcesyjnym wskazuje, że nastąpił wzrost obrotów z zagranicą zarówno ogółem, jak i w krajów należących do Wspólnoty Europejskiej. Analiza danych

statystycznych pozwala na potwierdzenie tezy, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej zwiększyło obroty handlu zagranicznego nie tylko poprzez zwiększenie wartości eksportu do Unii Europejskiej, ale poprzez zmniejszenie ujemnego salda ogółem i dodatnie saldo z państwami UE.

Literatura

Chruściński T., Misiak M., *Atuty do wykorzystania*, „Nasz Rynek Kapitałowy” 2006, nr 11 (191).

External and intra-European Union trade. Statistical yearbook, Eurostat – Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2006.

Gospodarka świata i Polski w 1994 i 1995 roku, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 1995.

Handel Zagraniczny. Styczeń – Grudzień 2005, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2006.

Mapa możliwości polskiego eksportu – kraje pozaunijne, red. L. Pałys, Ministerstwo Gospodarki, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 2006.

Mroczek W., Rubaszek M., *Determinanty polskiego handlu zagranicznego*, „Materiały i Studia”, nr 161, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2003.

Polska 2004. Raport o stanie handlu zagranicznego, red. J. Hausner, M. Bukowski, K. Miszczyk, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.

Polska 2005. Raport o stanie handlu zagranicznego, red. J. Piechota, M. Bukowski, K. Miszczyk, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.

Polska 2006. Raport o stanie handlu zagranicznego, red. G. Henclewska, A. Piątkowska, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.

Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2005.

Sporek T., *Perspektywy rozwoju handlu zagranicznego Polski po włączeniu w struktury Wspólnot Europejskich*, „Studia Europejskie” 2006, nr 1.

Sporek T., *Ugrupowania międzynarodowe kształtujące architekturę jednoczącej się Europy u progu XXI wieku*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2004.

Warunki i zadania w zakresie handlu zagranicznego po akcesji Polski do Unii Europejskiej, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2003.

Changes of Poland's foreign trade turnover before and after accession to the EU

Poland's accession to the European Union impacted Polish international trade exchange significantly. Spreading common European principles, mainly the freedom of movement for goods as well as Common Customs Tariff (CCT), over Poland, contributed to annulment of tariff as well as quasi-tariff barriers in trade turnovers, but also to smooth the physical, technical and fiscal barriers within the Community. These barriers still exists in foreign trade exchange beyond the EU area. The aim of the paper is to present and analyze statistical data on foreign trade exchange of Poland directly in pre- and after accession periods, whereas special pressure was put on years 2004-2005. In the course of research the hypothesis stating that the accession of Poland to the European Union influenced on turnover of foreign trade favourably, was assumed and then proved.

Source / Źródło:

I. Czaja, K. Wach, *Zmiany obrotów w handlu zagranicznym Polski przed akcesją i po akcesji do Unii Europejskiej*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie", nr 799, „Prace z zakresu przedsiębiorczości i zarządzania”, Kraków 009, ss. 145-161 (ISSN 1898-6447).